

Position paper: Programma van eisen bij warmtenetten

Amsterdam, 11 november 2019

Inleiding

Warmtenetten staan in de energietransitie van de gebouwde omgeving sterk in de belangstelling. Van de 1,5 miljoen woningen die voor 2030 van het gas afgaan is, is een warmtenet voor 50% van de woningen het beoogde alternatief. Het Klimaatakkoord gaat er bijvoorbeeld vanuit dat in wijken met een dichte bebouwing, veel hoogbouw en bouwperiode van voor 1995 een warmtenet veelal de oplossing is. Veel gemeenten, woningcorporaties en andere stakeholders buigen zich over de vraag aan welke maatschappelijke, duurzaamheids- en economische eisen zo'n warmtenet dient te voorzien. We spreken dan ook wel over een programma van eisen.

In deze notie geeft het Warmte Koude Programma MRA weer hoe tot dit programma van eisen gekomen kan worden. Dit doet zij enerzijds vanuit haar eigen praktijkervaring met warmtenetten in de regio en anderzijds via bestaande kennis.

1. Gezamenlijk optrekken

Bij warmtenetten is er sprake van een collectieve warmte voorziening. Verschillende groepen afnemers nemen warmte af van een warmtebedrijf. Het kan gaan om woningcorporaties, particuliere huiseigenaren en kantoorgebouwen. Daarbij is er belang bij een zekere schaalgrootte, want alleen vanaf een bepaalde hoeveelheid aansluitingen is het rendabel om een warmtenet aan te leggen. Ofschoon warmtenetten al vanaf 200 woningen exploitabel zijn, is er belang bij opschaling uit kostenoogpunt. Voorwaarde is dan wel dat de afnemers een gezamenlijk beeld hebben bij de eisen waaraan een warmtenet dient te voldoen. Ook met het oog op de langere termijn, want een warmtenet wordt aangelegd voor een langere periode (minimaal 30 jaar). Daarnaast is het naar onze mening van belang dat de potentiële warmtebedrijven vroegtijdig betrokken worden om te toetsen of de voorgenomen eisen ook realiseerbaar zijn.

Een belangrijke les uit onze praktijk van het begeleiden van de complexe energietransitieopgave is dat een zorgvuldig gestructureerd proces niet voldoende is om tot een gezamenlijk gedragen programma van eisen te komen. Hiervoor moeten we een slag dieper gaan, namelijk die van gedragen waarden. Een goed gefaciliteerde dialoog kan de verschillende stakeholders op het niveau van hun gezamenlijke waarden verbinden. Dit gaat duidelijk verder dan het sluiten van compromissen tussen meningen of standpunten. Het opbouwen van een duurzame relatie tussen het warmtebedrijf, woningcorporaties en gemeente is een wezenlijke eerste stap. Om deze relatie op te bouwen is het van groot belang dat de stakeholders meer inzicht en begrip krijgen voor elkaars praktijk. Dit vergroot ook het vermogen om in te spelen op nieuwe (beleids-)ontwikkelingen.

De ideale situatie is dat er tussen de verschillende stakeholders in een gemeente een gezamenlijk beeld ontstaat over de maatschappelijke, duurzaamheids- en economische eisen waaraan het warmtenet moet voldoen.

2. Programma van eisen: Categorieën

Onze praktijk van warmtenetten leert dat er per lokatie verschillende eisen gesteld kunnen worden. Wel kunnen er een aantal hoofdcategorieën onderscheiden worden. We onderscheiden de volgende categorieën, waarbij per categorie ook voorbeelden genoemd worden.

Maatschappelijk

- Warmtelevering met een warmtenet moet betrouwbaar, betaalbaar en toegankelijk (geen “cherry picking”) zijn voor alle bewoners.
- Het uitgangspunt is woonlastenneutraliteit voor de bewoner.
- Er moet draagvlak zijn bij de bewoners voor een collectief systeem.
- Leveringszekerheid moet geborgd zijn.
- Volledige ontzorging van de gebruikers bij de aansluiting van het warmtenet. Het gaat er dan om dat de warmteleverancier verantwoordelijk is tot en met het plaatsen van de afleverset¹.

Duurzaamheid

- Het warmtebedrijf moet overtuigend kunnen aantonen dat er op termijn een volledig duurzame bronnenmix is op het warmtenet, met bronnen zoals geothermie of aquathermie. In de tussentijd zijn transitiebronnen mogelijk die nog niet (volledig) duurzaam zijn, zoals restwarmte en biomassa.

Economisch

- Het warmtebedrijf moet aantonen dat haar businessmodel robuust is. Ook onder welke condities er eventueel een overheidsbijdrage gevraagd wordt.
- Contractduur met afnemers is maximaal 15 jaar. Dit om de mogelijkheid open te houden voor nieuwe aanbiedende partijen.

3. Werkvormen

Met verschillende werkvormen kan tot de gezamenlijke opstelling van een programma van eisen gekomen worden. In de IJmond regio hebben we goede ervaringen opgedaan met het gezamenlijk bespreken van de eisen aan de hand van de stellingen. Een alternatieve en meer tijdsintensieve werkvorm is het organiseren van een aantal dialoogsessies om tot een gezamenlijke kennisopbouw te komen over warmtenetten en begrip te ontwikkelen over de onderliggende belangen en principes. Vanuit het Warmte Koude Programma MRA helpen we gemeenten, warmtebedrijven en andere stakeholders bij het in gesprek komen met elkaar, het opstellen van een eerste programma van eisen en de aanzet te geven tot een haalbaarheidsstudie. Dit zijn de verkennende stappen. Voor de volgende stappen is het van belang om tot een verdieping van het programma van eisen te komen.

¹ Woning gerelateerde maatregelen (isolatie en aanpassing leidingen) vallen hier niet onder.